

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.8.11>

УДК 342.553(477):615.1

I. B. Kovtun,

к. держ. упр., доцент, перший проректор, доцент кафедри публічного управління та адміністрування,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8530-8642>

V. A. Moroz,

аспірант за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8317-3694>

ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РОЗВИТОК ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

I. B. Kovtun,

*PhD in Public Administration, Associate Professor, First Vice-Rector,
Associate Professor of the Department of Public Administration and Administration,
Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov,*

V. A. Moroz,

*Postgraduate student of specialty 281 Public management and administration,
Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov,*

THE INFLUENCE OF LOCAL GOVERNMENT ON THE DEVELOPMENT OF THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY OF UKRAINE

У статті розглянуто вплив органів місцевого самоврядування на розвиток фармацевтичної галузі України, зокрема їх участь у вирішенні питань розміщення аптечних закладів на території громад та контроль аптек за дотриманням вимог законодавства. Дослідження проведено шляхом аналізу, синтезу та узагальнення нормативно-правової бази та наукових публікацій з питань діяльності органів місцевого самоврядування. Проаналізовано актуальну проблему доступності лікарських засобів в умовах воєнного стану. Підкреслено важливість врахування місцевих потреб та удосконалення регуляторної політики для стійкого розвитку фармацевтичної сфери. Дослідження показало, що державне управління фармацевтичною галуззю повинно включати створення та забезпечення виконання нормативно-правових заходів, спрямованих на досягнення загальнонаціональних стратегій щодо збереження здоров'я населення. Використання наданих пропозицій щодо активної співпраці органів місцевого самоврядування з органами державної влади та фармацевтичним сектором сприятиме забезпеченню населення якісними лікарськими засобами та покращенню загальної системи охорони здоров'я.

This article aims to elucidate the influence of local government on the development of the pharmaceutical industry in Ukraine, as well as highlight the main problems arising in this context. The study conducted through the analysis, synthesis, and generalization of the legal framework and scientific publications on the activities of local government. The pharmaceutical sector in Ukraine is a crucial component of the healthcare system, ensuring the availability of quality medical drugs for the population. Given the increasing financial, technological, and regulatory challenges, the role of local government in the development of this sector is of particular importance. According to the Constitution, Ukraine is a social state based on the principles of social justice, material well-being of citizens, and their social protection. These provisions apply to various fields of activity, such as culture, education, health care, social security, labor protection and family support. The healthcare sector, including pharmaceuticals, is an essential component of state management, social policy, and the national security system. Local government interact with the

pharmaceutical industry, as they participate in solving the issues of placing pharmacies on the territory of the community and monitor the compliance of pharmacies with the requirements of the legislation. However, as a result of the martial law, there is a problem of access to quality medicines, especially in the occupied and front-line territories. The article emphasizes the importance of taking into account local needs and improving regulatory policies aimed at organizing public relations to address these issues. The study showed that the state management of the pharmaceutical industry should include the creation and enforcement of regulatory measures aimed at achieving national strategies for preserving the health of the population. The use of the provided proposals regarding the active cooperation of local government with state authorities and the pharmaceutical sector will contribute to providing the population with high-quality medicines and improving the overall health care system.

Ключові слова: *органи місцевого самоврядування, лікарські засоби, фармацевтична галузь, охорона здоров'я, воєнний стан, державне управління, місцеве самоврядування.*

Keywords: *local government, medicinal products, pharmaceutical industry, health care, martial law, state administration.*

Постановка проблеми. Фармацевтична галузь в Україні є важливою складовою системи охорони здоров'я та відіграє ключову роль у забезпеченні доступності якісних лікарських засобів для населення. З ростом фінансових, технологічних і регуляторних викликів, розуміння впливу органів місцевого самоврядування на цей сектор є актуальним завданням. Система охорони здоров'я та фармацевтики визначає ключові аспекти економіки та соціального благополуччя країни, особливо в соціально-економічних умовах, викликаних воєнним станом в Україні. Фармацевтична галузь, яка спрямована на збереження та відновлення здоров'я населення, має покращувати соціальний стан населення у містах, селах та селищах, а органи місцевого самоврядування повинні в межах своїх повноважень сприяти доступності ліків для усіх громадян країни. У цьому

контексті, вивчення взаємодії місцевої влади з фармацевтичною галуззю має критичне значення для їх спільного розвитку та вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях вітчизняних фахівців вивчалися питання взаємодії органів місцевого самоврядування і фармацевтичного сектору. Наприклад, Н.В. Вовк [1] досліджувала адміністративно-правове регулювання фармацевтичної галузі. Фармацевтичну політику держави в умовах воєнного стану вивчали В. Пашков, Є. Гнедик [2]. Однак в умовах економічних криз, політичних непорозумінь та воєнного стану існує необхідність у подальшому дослідженні цього питання.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у розкритті сутності впливу органів місцевого самоврядування на розвиток фармацевтичної галузі в Україні, а також у виявленні основних проблем, що виникають у цьому контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із Конституцією України, наша країна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Основне завдання такої держави – досягнення суспільного прогресу, заснованого на визначених законом принципах соціальної рівності, загальної солідарності та взаємної відповідальності. Однією з найважливіших цілей соціального розвитку держави є збереження здоров'я людини. Адже здорова нація здатна до економічного зростання, культурного процвітання та соціального прогресу, і це є важливим критерієм ступеню розвитку і благополуччя суспільства [3].

Сфера охорони здоров'я є невід'ємною складовою державного управління, соціальної політики і системи національної безпеки. Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» охорона здоров'я – це система заходів, спрямованих на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя. Зазначені заходи реалізуються через дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, через відповідні установи охорони здоров'я; фізичних осіб – підприємців, які мають ліцензію на право провадження

господарської діяльності з медичної практики, через медичних та фармацевтичних працівників, фахівців з реабілітації, громадські об'єднання і громадян. З цього і випливає, що органи місцевого самоврядування мають тісний зв'язок з медициною та фармацевтичною галуззю. Крім того, відповідно до цього ж закону, вказані органи є замовниками послуг з медичного обслуговування населення, а також сприяють розвитку закладів охорони здоров'я усіх форм власності. Місцеві органи відповідають за стратегічне планування розвитку комунальних закладів охорони здоров'я [4].

У сфері фармації, відповідно до законодавства, ліцензування та контроль за дотриманням вимог зазвичай здійснює Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (Держлікслужба), яка має в структурі територіальні (обласні) державні інспекції. У цей час органи місцевого самоврядування можуть мати обмежені повноваження у наданні чи відмові від надання дозволів на відкриття аптек, оскільки це може бути регульовано законодавством.

Основними повноваженнями органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я та фармацевтичній галузі є:

- надання в оренду майна комунальної власності аптечним закладам в адміністративно-територіальних одиницях;
 - контроль за дотриманням правил торгівлі лікарськими засобами.
- Органи місцевого самоврядування здійснюють планову перевірку аптек на предмет дотримання ними вимог законодавства;
- розвиток фармацевтичної інфраструктури на території громади;
 - співпраця з органами державної влади у сфері охорони здоров'я.

Органи місцевого самоврядування беруть участь у розробці та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, тобто вони є відповідальними за забезпечення доступності лікарських засобів у своїх громадах [5]. Так, органи місцевої влади можуть приймати рішення про розміщення аптек, аптечних пунктів, які будуть реалізувати різні державні проекти та контролюють виконання цих програм в конкретних установах, а також відповідають за закупівлю лікарських засобів для державних (комунальних) закладів охорони

здоров'я. Це стосується урядової програми “Доступні ліки”, яка надає право отримати безкоштовно чи з незначною доплатою ліки за рецептами хворим на певні захворювання з наданого переліку [6];

- проведення просвітницької роботи серед населення, наприклад, створення веб-сторінок про діяльність громади, в тому числі і щодо фармацевтичної галузі, надання необхідної інформації в соціальних мережах, в місцевих ЗМІ.

Зазначимо, що в Україні правила щодо виділення, продажу та оренди земельних ділянок, на яких можуть рости, вирощуватися або збиратися лікарські рослини, регулюються різними законодавчими та підзаконними нормативними актами. Зокрема, дії органів місцевого самоврядування в цьому контексті можуть визначатися певними аспектами:

- органи місцевого самоврядування мають певні повноваження у вирішенні питань земельних відносин на своїй території. Вони можуть здійснювати контроль за використанням земельних ресурсів та розподілом земель для різних видів діяльності;

- можливість виділення земельної ділянки для вирощування лікарських рослин може бути регульована місцевими земельними програмами та планами розвитку;

- земельні ділянки можуть продаватися чи здаватися в оренду згідно з чинним законодавством. Органи місцевого самоврядування можуть встановлювати умови та обмеження для цього виду земельних угод;

- у випадку вирощування лікарських рослин для комерційних цілей може бути важливою роль органів місцевого самоврядування у контролі за наявністю у таких суб'єктів господарювання ліцензії, а також нагляд за дотриманням умов вирощування.

Процес видачі земельних ділянок для вирощування лікарських рослин в Україні регулюється чинним законодавством та включає в себе кілька етапів. Особа чи підприємство, які бажають отримати земельну ділянку для вирощування лікарських рослин, повинні звернутися до місцевого органу самоврядування з відповідною заявою. Заява має бути підтримана необхідними

документами, такими як паспорт, план земельної ділянки, проект використання землі, підтвердження фахової кваліфікації (якщо відомості про планове вирощування лікарських рослин пов'язані з медичною чи науковою діяльністю). Місцевий орган самоврядування розгляне подані документи та може провести огляд земельної ділянки. На основі цього аналізу вирішує, чи може бути дозволено вирощування лікарських рослин на вказаній ділянці. Якщо рішення прийняте позитивно, орган самоврядування та заявник можуть укласти угоду про користування земельною ділянкою. Угода містить умови використання землі, права та обов'язки сторін.

Органи місцевого самоврядування вирішують спори, пов'язані з земельними відносинами на території громад. Це стосується власності та користування громадянами земельними ділянками, обмежень у їх використанні, додержання правил добросусідства і розмежування меж районів у містах. Згідно із Земельним кодексом, ці повноваження знаходяться в компетенції органів місцевого самоврядування [7].

Узгоджені дії органів місцевого самоврядування та центральних органів влади забезпечують виконання екологічних та земельних стандартів на місцевому рівні.

Попри позитивні тенденції у розвитку фармацевтичної індустрії, існує значна кількість проблем, що потребують впровадження нових механізмів для їх вирішення. Однією з найбільш актуальних проблем в Україні у досліджуваній сфері є недостатнє забезпечення населення якісними та доступними медичними препаратами, а також у сьогоденних реаліях – доступ до медицини, у тому числі аптек. Адже цьому сприяють ряд чинників: воєнні дії призвели до руйнування або пошкодження інфраструктури, що ускладнює перевезення вантажів; зростання цін на паливо, що збільшує витрати на перевезення; неможливий доступ до медицини, у тому числі до аптек на окупованих територіях і територіях, де ведуться активні бойові дії [5]. Ці аспекти систематично порушуються на місцевому та загальнодержавному рівнях. З цього випливає, що вирішення цих проблем неможливе без дбайливо розробленої правової політики,

яка базується на системі цілей та концептуальних ідей з стратегічним спрямуванням на організацію соціальних відносин [8].

Воєнні дії безпосередньо вплинули на доступність лікарських засобів. Близько 18% території України опинилося під тимчасовою окупацією, де значна частина аптек була зруйнована, закрита або тимчасово недоступна. Починаючи з 2014 року закрилось близько 5 тисяч аптек. Найбільше постраждали східні та південні регіони України, зокрема Кіровоградська, Чернігівська, Сумська, Миколаївська, Харківська, Запорізька, Донецька, Херсонська та Луганська області. На територіях, що були звільнені від окупації, кількість аптек починає зростати. Однак у регіонах, де бойові дії ще тривають або значна частина території перебуває під тимчасовою окупацією, ситуація залишається складною.

Станом на 01 вересня 2023 року, лише в трьох областях кількість аптек відновилась до рівня до війни. У більшості регіонів, кількість аптек складає більше ніж 90% від довоєнного рівня.

У Харкові станом на травень 2022 року функціонувало 227 аптек, тоді як до війни їх було 772. Однак на 01 вересня 2023 року кількість аптек у Харкові зросла до 614, або 80% від довоєнного рівня [9].

Відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI, в разі введення воєнного стану передбачається встановлення тимчасових лікарняних закладів у адаптованих приміщеннях, таких як санаторії, будинки відпочинку, готелі і т. д. Забезпечення належної медичної допомоги та лікування постраждалого населення вимагає розгортання лікарняних аптек з правом екстемпорального виготовлення лікарських засобів у таких адаптованих приміщеннях [10].

Проблема доступу населення до аптек існує в селах та селищах, де таких фармацевтичних закладів немає або дуже мало, а функціонують вони у лікарнях. Так, закон України «Про лікарські засоби» передбачає, що у сільських районах, де відсутня аптека або її філія, проведення роздрібною торгівлі лікарськими засобами здійснюється у приміщеннях фельдшерських, фельдшерсько-акушерських пунктів, сільських, дільничних лікарень, амбулаторій, амбулаторій загальної практики сімейної медицини. Це виконують співробітники з медичною

освітою на основі укладених договорів із суб'єктом господарювання, який володіє ліцензією на роздрібну торгівлю лікарськими засобами [11].

Аптеки є невід'ємною частиною системи охорони здоров'я, і важливо, щоб вони були доступні населенню, зокрема в центрах територіальних громад. Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у створенні необхідних умов для функціонування аптек та аптечних пунктів у сільських амбулаторіях сімейної медицини. Тому відкриття аптечних пунктів у сільських амбулаторіях дозволить забезпечити легкий доступ до ліків у віддалених населених пунктах.

Натомість у містах важливим недоліком є хаотичне відкриття аптек із порушенням нормативів із-за недостатнього контролю цього процесу з боку держави та органів місцевої влади.

Згідно із Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» аптеки отримують паспорт аптечного закладу (його структурного підрозділу), тобто документ, складений суб'єктом господарювання і погоджений з територіальними органами державної санітарно-епідеміологічної служби, державного контролю якості лікарських засобів і місцевими органами виконавчої влади, який підтверджує відповідність аптечного закладу вимогам нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я та ліцензування господарської діяльності з виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами [12]. Але на сьогодні в нашій державі аптечні заклади не повністю відповідають всім передбаченим нормам.

Важливою проблемою, яка вимагає детального аналізу, є недостатня регуляторна база управління фармацевтичною сферою в Україні. Наприклад, відсутність чіткого законодавства, спрямованого на контроль якості медичних засобів та виробництво фармацевтичних продуктів. Деякі закони, які регулюють фармацевтичну галузь, можуть бути неефективними або недостатньо підтримуватися. Навіть, досліджуючи питання впливу органів місцевого самоврядування на фармацевтичну галузь в Україні, постало питання, які ж саме функції мають такі органи у вказаній сфері.

Необхідність вирішення цих проблем наштовхує на розробку нових та вдосконалення існуючих механізмів правової політики, яка базується на системі цілей та концептуальних ідей з стратегічним спрямуванням на організацію соціальних відносин.

Вплив органів місцевого самоврядування на розвиток фармацевтичної галузі в Україні є важливим чинником, що сприяє сталому розвитку цієї стратегічно важливої сфери. Місцеві органи самоврядування взаємодіють з фармацевтичними підприємствами для створення сприятливого середовища їхньої діяльності та сприяння вирішенню ключових завдань у галузі охорони здоров'я. Тому для вирішення проблеми забезпечення населення якісними лікарськими препаратами органи місцевої влади можуть впроваджувати такі заходи:

1. Підтримка малозабезпечених верств населення (сприяння розробці спільних програм з органами державної влади щодо забезпечення ліками населення на території певної громади, наприклад, запровадження додаткових систем знижок в комунальних аптеках);

2. Забезпечення лікарськими засобами віддалених населених пунктів (надання жителям таких місцевостей доступу до ліків шляхом розробки плану відкриття аптек у селах, навчання персоналу);

3. Розвиток та підтримка інфраструктури. Місцеві органи можуть ініціювати та підтримувати проекти з розвитку інфраструктури, взаємодіяти з підприємствами фармацевтичної галузі (лабораторіями, науковими центрами), що сприятиме покращенню якості медичного обслуговування та задоволенню потреб населення в ліках;

4. Підготовка кваліфікованого персоналу. Органи місцевої влади можуть співпрацювати з фармацевтичними підприємствами для створення програм підвищення кваліфікації та навчання у вигляді конференцій, семінарів та інших заходів для фахівців у галузі медицини та фармації. Це сприятиме підвищенню кваліфікації фармацевтів та покращенню рівня обслуговування;

5. Популяризація здорового способу життя. Активна співпраця з органами державної влади щодо організації заходів для просування здорового способу життя та створення інноваційних медичних центрів;

6. Стимулювання досліджень та розробок. Надання на місцевому рівні фінансової підтримки для досліджень та розробок у фармацевтичній галузі, що сприятиме впровадженню нових технологій.

Управління фармацевтичною діяльністю в Україні вимагає суттєвих заходів для підвищення ефективності та доступності лікарських засобів для населення. Адже розвиток фармацевтичного ринку має сприяти покращенню соціально-епідеміологічної ситуації в країні та екологічного розвитку в цілому.

Висновки.

Місьцеве самоврядування відіграє важливу роль у діяльності та розвитку фармацевтичної галузі, а саме: бере активну участь у забезпеченні доступу до якісних лікарських засобів для населення, у вирішенні питань місцевого планування, ліцензування аптек, та контролю за дотриманням законодавства у сфері охорони здоров'я. Успішна співпраця органів місцевого самоврядування з підприємствами фармацевтичної галузі сприятиме забезпеченню населення якісними медикаментами, особливо в сільських районах, де може бути обмежений доступ до аптек. А держава в свою чергу має забезпечити органам місцевого самоврядування фінансову, юридичну та інституційну підтримку.

Література

1. Волк, Н. В. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративно-правового регулювання фармацевтичної галузі. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія "Право"*. 2017. Вип. 44 (2). С. 15-19.

2. Пашков В., Гнедик Є. Фармацевтична політика держави в умовах воєнного стану. *Публічне право*. 2022. № 2 (46). С. 80–90. URL: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-46-8> (дата звернення: 19.07.2024).

3. Конституція України. Закон України від 01.01.2020 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.05.2024).

4. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 01.10.2023 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 22.05.2024).

5. Мороз В. А. Роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком фармацевтичної галузі. *Молодь у сучасній науці: погляд у майбутнє* : збірник тез Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти за міжнародною участю (м. Хмельницький, 18 квітня 2024 року); Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 267. С. 216-217. URL: <https://search.app/PFuWdqd5ruSb37r67> (дата звернення: 26.06.2024).

6. Урядова програма “Доступні ліки” [Електронний ресурс] // Київська міська рада : [офіційний портал Києва]. URL: https://kyivcity.gov.ua/likarni_ta_medytsyna/liku/uriadova_prohrama_dostupni_liky/ (дата звернення: 22.05.2024).

7. Земельний Кодекс України. Закон України від 17.09.2023 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 22.05.2024).

8. Велігорська Ю. П. Проблеми управління фармацевтичною діяльністю в Україні [Електронний ресурс] / Ю. П. Велігорська // Київський міжнародний університет. 2022. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/SCIENCE-AND-INNOVATION-OF-MODERN-WORLD-18-20.05.23.pdf#page=129> (дата звернення: 23.05.2024).

9. Аптечний ритейл України [Електронний ресурс] URL: <https://proximaresearch.com/ua/ua/novini/axioma-pharmacy-retail/> (дата звернення: 27.05.2024).

10. Кодекс цивільного захисту України. Закон України від 05.10.2023 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 27.05.2024).

11. Про лікарські засоби. Закон України від 17.09.2023 р. № 2469-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text> (дата звернення: 27.05.2024).

12. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 27.05.2024).

References

1. Volk, N.V. (2017), "Executive bodies as subjects of administrative and legal regulation of the pharmaceutical industry", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho Natsional'noho universytetu. Seriiia "Pravo"*, vol. 44 (2), pp. 15-19.

2. Pashkov, V. and Hnedyk, Ye. (2022), "Pharmaceutical policy of the state in martial law", *Publichne pravo*, vol. 2 (46), pp. 80-90. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-46-8> .

3. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 22.05.2024).

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine "Fundamentals of Ukrainian legislation on health care", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (Accessed 22.05.2024).

5. Moroz, V.A. (2024), "The role of local self-government bodies in managing the development of the pharmaceutical industry", *Molod' u suchasnij nauksi: pohliad u majbutnie : zbirnyk tez Vseukrains'koi konferentsii zdobuvachiv vyschoi osvity za mizhnarodnoiu uchastiu [Youth in modern science: a look into the future: a collection of theses of the All-Ukrainian conference of higher education applicants according to the international participation]*, Khmel'nyts'kyj universytet upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuz'kova, Khmel'nyts'kyj, Ukraine, pp. 216-217, available at: <https://search.app/PFuWDqd5ruSb37r67> (Accessed 26.06.2024).

6. Kyiv City Council (2019), "Government program "Affordable Medicines"", available at: https://kyivcity.gov.ua/likarni_ta_medytsyna/liky/uriadova_prohrama_dostupni_liky/ (Accessed 22.05.2024).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), "The Land Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (Accessed 22.05.2024).

8. Velihors'ka, Yu.P. (2022), “Problems of pharmaceutical activity management in Ukraine”, available at: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/SCIENCE-AND-INNOVATION-OF-MODERN-WORLD-18-20.05.23.pdf#page=129> (Accessed 23.05.2024).

9. Proxima Research (2023), “Pharmacy retail of Ukraine”, available at: <https://proximaresearch.com/ua/ua/novini/axioma-pharmacy-retail/> (Accessed 27.05.2024).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2013), “Code of Civil Protection of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (Accessed 27.05.2024).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “About medicinal products”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text> (Accessed 27.05.2024).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “About licensing of economic activities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (Accessed 27.05.2024).

Стаття надійшла до редакції 23.07.2024 р.